Ірина СИДОР

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ

Розглянуто підходи до визначення сутності фінансової політики, її складових, змісту і завдань. Визначено критерії ефективності фінансової політики держави та здійснено аналіз її практичної реалізації в Україні. Обґрунтовано необхідність та напрями реформування фінансової політики України.

The essence of financial policy, its constituents, maintenance and tasks are considered. The criteria's of efficiency of state financial policy are determined. The practical aspects of state financial policy in Ukraine are analysed. The necessity and directions of reformation of financial policy of Ukraine are grounded.

Важливою складовою економічної політики держави є її фінансова політика. За допомогою фінансової політики, стратегія і тактика якої змінюється залежно від характеру й спрямованості панівної економічної доктрини країни, здійснюється багатосторонній регулюючий вплив на ринкові відносини та процес розширеного відтворення. Фінансова політика держави – це важливий чинник реалізації функцій держави, пов'язаних з управлінням економікою, підвищенням ефективності розвитку національного виробництва, покращенням добробуту населення.

Головною метою фінансової політики є підвищення рівня суспільного добробуту шляхом оптимального розподілу ВВП між соціальними групами населення, галузями економіки, окремими територіями.

Здійснюючи регулювання соціально-економічними процесами, держава за допомогою інструментів фінансової політики здатна сприяти створенню умов для розвитку пріоритетних напрямків економіки, стимулювати інвестиційно-інноваційну діяльність та підприємницьку активність. Однак фінансова політика держави не має стандартної моделі й залежить від багатьох об'єктивних та суб'єктивних чинників, зокрема від рівня розвитку ринкових відносин, стратегії економічного розвитку країни, стану бюджету і платіжного балансу та багато інших. Нехтування об'єктивними та суб'єктивними чинниками, а також зовнішніми і внутрішніми факторами впливу на соціально-економічний розвиток країни при формуванні фінансової політики держави може мати негативні наслідки при її реалізації. Саме тому, в умовах розвитку ринкових відносин в Україні першочерговим завданням постає розробка дієвої, виваженої фінансової політики держави, здатної сприяти розвитку науково-технічного прогресу, інвестиційно-інноваційної активності, розв'язанню нагальних соціально-економічних проблем, які назріли в Україні.

Сьогодні питанням сутності фінансової політики, визначенню її функцій, змісту і завдань, формуванню ефективної фінансової політики держави, вибору стратегічної моделі соціально-економічного розвитку країни, а також проблемам організації функціонування окремих складових фінансової політики присвячено багато наукових досліджень. Зокрема, найбільш ґрунтовно розкрито ці питання у працях: В. Андрущенка, О. Василика, В. Дем'янишина, А. Крисоватого, В. Кудряшова, В. Мельника, С. Онишко, В. Опаріна, В. Оспіщева, К. Павлюк, О. Романенка, С. Юрія. Проте, незважаючи на значну кіль-

кість наукових праць з цієї проблематики, актуальність її дослідження є невичерпною через постійні зміни вектора соціально-економічного розвитку країни та значні недоліки і прогалини в сфері державного регулювання розподільчими процесами.

Метою статті є обґрунтування сутності фінансової політики держави, її складових, мети і завдань, а також аналіз практичної реалізації державної фінансової політики в Україні та визначення напрямів її ефективного реформування.

В економічній літературі нема єдиних підходів до визначення сутності фінансової політики, її специфічних ознак, напрямків формування та реалізації, що негативно позначається на ефективності її проведення в державі. Ми не ставимо за мету розглянути усі визначення фінансової політики, подані вченими-економістами, оскільки їх існує безліч, вони є багатоаспектними, своєрідними, однак спробуємо розглянути окремі найрозповсюдженіші.

У вітчизняній економічній літературі найпоширенішими є наступні визначення фінансової політики. Так, В. М. Опарін вказує на те, що "фінансова політика – це комплекс дій, що здійснює держава в межах наданих їй функцій та повноважень у сфері фінансової діяльності суб'єктів господарювання та фінансових інституцій, громадян і безпосередньо держави з метою вирішення певних завдань і досягнення поставлених цілей" [9, 47].

Більш узагальнене визначення фінансової політики подає О. Д. Василик і трактує її як "сукупність заходів держави з організації та використання фінансів для забезпечення економічного й соціального розвитку країни" [1, 113].

У фінансовому словнику подається таке трактування змісту фінансової політики: "Політика фінансова – система заходів (законів, адміністративних рішень) у сфері фінансів з метою цілеспрямованого впливу держави на розвиток фінансово-кредитної системи та національної економіки загалом" [3, 353].

Спільним у згаданих підходах до змісту фінансової політики є її розуміння як системи заходів держави, а також безпосередньо вказується на кінцеву мету реалізації цих заходів – забезпечення економічного і соціального розвитку країни.

Дещо відмінним від уставлених поглядів є думка Л. О. Дробозіної, яка зазначає, що "сукупність державних заходів щодо використання фінансових відносин для виконання державою своїх функцій являє собою фінансову політику" [12, 53]. Такої ж думки дотримуються С. В. Ковальчук та І. В. Форкун [5, 60]. У їхньому визначенні фінансова політика пов'язана із фінансовими відносинами в межах виконання державою покладених на неї функцій, що дещо розширює сферу її застосування.

Автори навчального видання "Фінанси", за редакцією професора В. І. Оспіщева, зазначають, що фінансова політика відображає "комплекс взаємопов'язаних і цілеспрямованих заходів держави щодо мобілізації фінансових ресурсів, їх розподілу та використання на основі чинного законодавства з метою реалізації тієї чи іншої державної програми соціально-економічного розвитку" [13 49]. Близьким за змістом є визначення О. Р. Романенка, який під фінансовою політикою розуміє "сукупність заходів, спрямованих на мобілізацію фінансових ресурсів, їх раціональний розподіл і використання, які держава здійснює через фінансову систему" [10, 37]. Спільним у зазначених трактуваннях сутності фінансової політики є розуміння її як сукупності дій держави, які виражаються через державні заходи із формування, розподілу і використання фінансових ресурсів для задоволення потреб суспільства.

Дещо своєрідною є позиція В. П. Кудряшова, який визначає фінансову політику як "управління формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів із метою вирішення поставлених завдань" [6, 19]. Схожою позицією характеризується визначення фінансової політики, подане С. В. Онишко. Зокрема, автор зазначає, що

“фінансова політика – це вид управлінської діяльності держави, спрямований на мобілізацію фінансових ресурсів та їх ефективний розподіл з метою забезпечення стабільного економічного розвитку держави” [8, 55]. Ці тлумачення, на нашу думку, є дещо дискусійними і неповними.

Неординарною позицією щодо трактування фінансової політики відзначається О. Д. Данілов, який вважає, що “державна фінансова політика – частина соціально-економічної політики держави із забезпечення збалансованого зростання фінансових ресурсів у всіх ланках фінансової системи країни, що в кінцевому результаті веде до покращення соціального та матеріального добробуту суспільства” [14, 45]. Підтримуючи думку автора стосовно визначення місця фінансової політики у складі економічної політики держави, не можна погодитися із однобоким трактуванням його позиції лише стосовно нагромадження фінансових ресурсів у всіх ланках фінансової системи, опускаючи при цьому їх розподіл і використання, що також належить до сфери фінансової політики держави. Водночас, вчений наголошує на кінцевий результат фінансової політики, який “веде до покращення соціального та матеріального добробуту суспільства”. Слід відмітити, що вказівка автора на кінцевий результат фактично виступає як мета фінансової політики будь-якої держави, адже її практична реалізація не завжди сприяє зростанню добробуту суспільства, а в окремих випадках – здійснює дестабілізуючий вплив на соціально-економічні процеси у суспільстві.

Власну принципову позицію щодо визначення змісту фінансової політики має В. Кириленко, який вказує на те, що фінансову політику держави можна сформулювати “як систему об’єктивно необхідних заходів щодо використання фінансових відносин для здійснення функцій прямого і непрямого державного управління з метою розв’язання соціальних проблем, забезпечення справедливого, інноваційного, конкурентного і ефективного розвитку економіки, подолання різних перешкод, які не можна подолати через механізм саморегуляції” [4, 96].

У цьому визначенні автор наголошує на соціальній спрямованості фінансової політики держави, зокрема на розв’язання проблем у соціальній сфері та забезпечення розвитку економіки адміністративними важелями.

Провівши аналіз окремих найпоширеніших у вітчизняній фінансовій літературі позицій стосовно визначення сутності фінансової політики, зазначимо, що всі вони мають право на існування, адже висвітлюють найвагоміші сторони фінансової політики. Різносторонність позицій науковців вказує на складність, унікальність і багатогранність прояву цієї економічної категорії.

На нашу думку, найвдалішим визначенням фінансової політики держави є її трактування як сукупності цілеспрямованих державних дій і заходів розподільчого і перерозподільчого характеру, які реалізуються через фінансову систему, щодо організації та використання фінансових відносин відповідно до засад соціально-економічного розвитку суспільства з метою забезпечення зростання ВВП країни і підвищення добробуту її громадян.

Дослідження сутності фінансової політики неможливе без з’ясування сутності фінансів як основи, базису розподільчих відносин. Теоретичні аспекти фінансової політики, її концептуалізація полягають в тому, що вона є категорією надбудови стосовно фінансів як базису. Співвідношення між базисом і надбудовою визначають взаємозв’язок і відмінності таких понять, як фінанси і фінансова політика.

Фінанси відображають сукупність економічних відносин, пов’язаних із розподілом і перерозподілом ВВП з метою формування і використання централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів для задоволення суспільних потреб.

Зміст фінансової політики складають фінансові відносини. І якщо фінанси – це об’єктивно існуюча категорія, яка не залежить від волі окремих суб’єктів фінансових

відносин і загалом відображає об'єктивні закономірності розвитку економічних процесів, то фінансова політика – це суб'єктивна сторона функціонування фінансів.

Організація фінансових відносин у суспільстві, визначення частки централізації ВВП в країні, порядок формування, розподілу і використання централізованих фондів грошових коштів, структурне співвідношення між окремими сферами та ланками фінансової системи, правове регламентування взаємовідносин між ними, пропорції розподілу індивідуального і суспільного споживання – усе це компетенція конкретних суб'єктів фінансових відносин, які наділені законодавчо закріпленими правами щодо формування і реалізації фінансової політики держави.

Хоча фінанси, як і фінансова політика, безпосередньо обслуговують сферу розподільчих процесів, що обумовлює їх спільні ознаки, однак об'єктивні та суб'єктивні аспекти їх функціонування вказують на відмінність між цими категоріями.

Враховуючи напрацювання вітчизняної фінансової науки і практики стосовно визначення сутності фінансової політики, слід відмітити, що її прийнято розглядати як у широкому, так і у вузькому розумінні слова. Так, у вузькому розумінні фінансова політика – це сукупність дій і заходів держави на усіх рівнях управління щодо формування і використання фінансових ресурсів з метою виконання її функцій та задоволення потреб суспільства. Фінансова політика у широкому трактуванні цього терміна містить складові, які визначають окремі напрямки функціонування фінансів.

Поряд із визначенням сутності фінансової політики дискусійним питанням є обґрунтування її складових. Так, В. М. Опарін вважає, що фінансова політика охоплює монетарну (грошово-кредитну) та фіскальну. Автори монографії "Державна фінансова політика та прогнозування доходів бюджету України", за редакцією М. Я. Азарова, виокремлюють у складі державної фінансової політики: бюджетну, податкову, грошово-кредитну, інвестиційну і цінову політики [2, 19]. О. Р. Романенко вказує на те, що у складі фінансової політики вирізняють самостійні складові: податкову, бюджетну, грошово-кредитну, митну політики.

Професор В. І. Оспіщев пропонує вирізняти складові фінансової політики, зважаючи на її формування і реалізацію як на рівні держави, так і на рівні окремих суб'єктів господарювання. Зокрема, до складу фінансової політики він пропонує відносити: бюджетно-податкову, грошово-кредитну, інвестиційну, страхову, амортизаційну, валютну, митну політики.

Зважаючи на параметри застосування розподільчих і перерозподільчих відносин у державі за допомогою фінансів, на нашу думку, до сфери фінансової політики держави необхідно включати такі складові як: бюджетну, податкову, грошово-кредитну, інвестиційно-інноваційну, соціальну політики (див. рис. 1).

В межах кожної окремо взятої складової фінансової політики держави використовуються фінансові інструменти, за допомогою яких вони реалізуються.

Зміст фінансової політики, її основні напрямки ґрунтуються на теоретичних концепціях, які визначають ступінь участі держави в управлінні економікою і використанні окремих інструментів реалізації фінансової політики, тобто конкретних форм організації фінансових відносин.

Формування фінансової політики будь-якої країни передбачає врахування потреб суспільного розвитку, реальні економічні і фінансові можливості держави, що залежить від конкретних історичних умов і завдань, які стоять перед суспільством.

Завданнями фінансової політики держави є:

– забезпечення умов для максимальної мобілізації фінансових ресурсів за рахунок різних джерел;
– встановлення раціонального (найефективнішого, який дозволяв би забезпечити інтереси усіх суб'єктів фінансових відносин) розподілу та використання фінансових ресурсів;

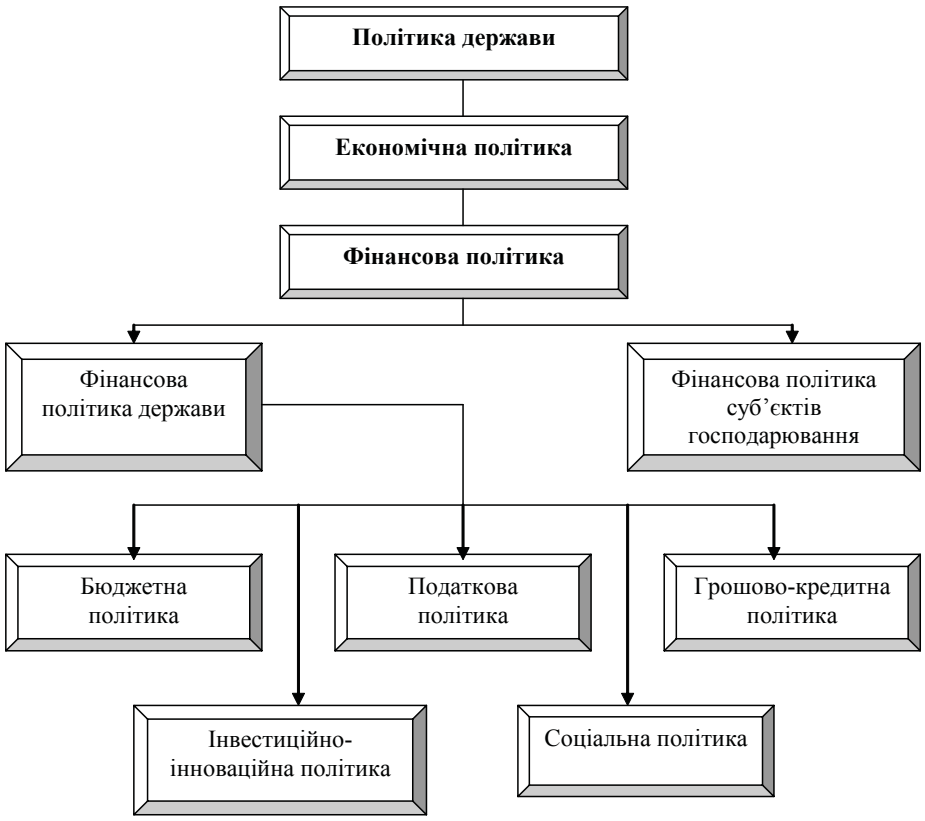

Рис. 1. Фінансова політика як складова політики держави *

* Складено автором на основі: [2, 418; 5, 237; 7, 13].

– організація фінансового регулювання (стимулювання чи стримування) та фінансового забезпечення економічного і соціального розвитку;
– ефективного використання усіх форм та методів фінансового механізму відповідно до основних завдань стратегії і тактики фінансової політики, що постійно змінюються;
– створення ефективної та дієвої системи управління державними фінансами.

Таким чином, в основі перелічених завдань фінансової політики держави лежить збалансування інтересів, пов'язаних із формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів з метою забезпечення ефективного соціально-економічного розвитку суспільства.

Практична реалізація фінансової політики полягає у сукупності заходів стратегічного і тактичного характеру, які здійснює держава через фінансову систему. Це заходи довгострокового та короткострокового часового періоду, котрі реалізуються в процесі здійснення фінансової політики держави і передбачають вирішення проблем соціально-економічного розвитку країни.

Оцінку фінансової політики, яка проводиться в державі, прийнято давати, визначаючи її ефективність за певними по-

казниками, що характеризують рівень її соціально-економічного розвитку у конкретному часовому періоді, а також темпи зростання (зменшення) цих показників щодо попереднього періоду.

Зважаючи на те, що поняття фінансової політики охоплює надзвичайно велику сукупність економічних відносин, пов'язаних із державним регулюванням розподільчих і перерозподільчих процесів, ми торкнемося лише окремих (на нашу думку, найважливіших) аспектів її впливу на соціально-економічний розвиток країни.

До найважливіших показників визначення ефективності проведення державної фінансової політики відносять: динаміку ВВП, виконання зведеного бюджету за доходами і видатками, обсяг державного боргу, доходи населення, обсяги і структуру інвестицій в економіку, обсяги банківського кредитування, рівень інфляції, фінансові результати діяльності підприємств. Динаміку показників ефективності державної фінансової політики в Україні у період 2004-2008 рр. наведено у таблиці 1.

Валовий внутрішній продукт як головний індикатор економічного розвитку і найбільш повний показник сумарного обсягу виробництва товарів та послуг за певний період часу (рік) в абсолютній і вартісній оцінках визначає взаємоузгодженість розвитку системи макроекономічного регулювання і державних фінансів. Динаміка обсягу ВВП у 2004–2008 рр. вказує на поступове зростання цього показника з 345,1 млрд. грн. до 949,8 млрд. грн., темп росту складає 2,7 рази.

Доходи зведеного бюджету України за аналізований період також зросли з 91,5 млрд. грн. до 297,9 млрд. грн., або у 3,2 рази. Слід відмітити, що зростання доходів зведеного бюджету відбувалося більшими темпами, ніж зростання обсягу ВВП, їх співвідношення становить 3,2 проти 2,7.

Питома вага доходів зведеного бюджету у ВВП країни у 2004–2008 рр. зростає, виня-

Таблиця 1

Динаміка показників, які відображають ефективність фінансової політики в Україні у 2004–2008 рр.* (млрд. грн.)

№ п/п	Показники	2004р.	2005р.	2006р.	2007р.	2008р.	2008р. до 2004р.
1	ВВП номінальний	345,1	441,4	544,1	720,7	949,8	2,7
2	Доходи зведеного бюджету	91,5	134,2	171,8	219,9	297,9	3,2
	– у % до ВВП	26,5	30,4	31,5	30,5	31,3	–
3	Видатки зведеного бюджету	102,5	142,0	175,5	227,6	312,0	3,0
	– у % до ВВП	29,7	32,1	32,2	31,5	32,8	–
4	Державний прямий та гарантований борг	85,4	78,1	80,5	88,7	189,4	2,2
	– у % до ВВП	24,7	17,6	14,7	12,3	19,9	–
5	Доходи населення	274,2	381,4	472,1	623,3	856,6	3,1
6	Інвестиції в основний капітал	75,7	93,1	125,3	239,1	233,1	3,0
	– у % до ВВП	21,9	21,0	23,0	26,1	24,5	–
7	Обсяги банківського кредитування	105,6	143,4	245,2	426,8	733,9	6,9
	– у % до ВВП	30,5	32,4	45,0	59,2	77,2	–
8	Рівень інфляції, %	112,3	110,3	111,6	110,8	121,3	–
9	Прибуток підприємств від звичайної діяльності до оподаткування	51,9	72,4	98,5	147,3	140,9	2,7
10	Збиток підприємств від звичайної діяльності до оподаткування	24,3	24,9	25,2	25,8	83,0	3,4

* Складено автором за даними Державного комітету статистики України: [11].

ток становить 2007 р., у якому цей показник зменшився на 1 відсотковий пункт щодо попереднього року. Рівень централізації ВВП, який перерозподіляється через бюджет, починаючи з 2005 р., складає більше 30%, що вказує на зростання державного регулювання соціально-економічними процесами в державі за останні роки.

У період 2004–2008 рр. обсяги видатків зведеного бюджету випереджали обсяги його доходів, що супроводжується виникненням дефіциту бюджету, який має тенденцію до зростання. У 2008 р. дефіцит зведеного бюджету становив 14,1 млрд. грн., або 1,5 % ВВП.

Видатки зведеного бюджету зорієнтовані, в основному, на поточне споживання, що вказує на недостатність джерел фінансування інших видатків бюджету, особливо гостро ця тенденція постала у 2008 р. Обсяг капітальних видатків був незначним, однак і його виконання становило лише 80% планових показників.

Відстеживши динаміку державного боргу України у 2004–2008 рр., доводиться констатувати поступове нарощування державної заборгованості, за винятком 2005 р., у якому, порівняно з 2004 р., відбулося зменшення державного боргу на 7,3 млрд. грн. Однак у наступні 2005–2008 рр. відмічається поступове зростання державного боргу України з 78,1 млрд. грн. до 189,4 млрд. грн., або у 2,2 рази. Особливо стрімке збільшення державного боргу відбулося у 2008 р. (майже на 100 млрд. грн. порівняно з попереднім періодом), що обумовлено впливом світової економічної кризи. Зокрема, зростання боргу відбулося як за рахунок державного прямого (83,3% від загальної суми зростання), так і гарантованого державою боргу (у 3,4 рази). Стрімке зростання гарантованого боргу відбулося внаслідок збільшення заборгованості за позиками, наданими міжнародними організаціями (перший транш МВФ на підтримку банківського сектора).

Разом з тим, варто зазначити, що у 2006 р. державний борг перевищив на 14,3%, а у 2008 р. – на 18,1% граничний обсяг державного боргу України у зазначених роках. Таке збільшення відбулося за рахунок зростання державного зовнішнього боргу у результаті перевищення фактичного обсягу прямих зовнішніх запозичень над плановими. Цей факт свідчить про неефективність бюджетного планування в державі, зокрема у сфері планування обсягів та джерел фінансування бюджетного дефіциту, що загалом знижує ефективність політики державних запозичень.

Динаміка інвестицій в основний капітал у 2004–2007 рр. характеризується позитивною тенденцією до зростання – з 75,7 млрд. грн. до 239,1 млрд. грн., або на 163,4 млрд. грн. Слід зазначити, що суттєвий приріст інвестицій в основний капітал відбувся у 2007 р. порівняно з 2006 р. – майже у 2 рази. Однак уже в 2008 р. ситуація змінилася. Як зазначено у звітних даних Міністерства фінансів України за 2008 р., однією із основних причин зниження економічного зростання стало падіння інвестиційної діяльності, зумовлене несприятливою кон'юнктурою на світових ринках, суттєвим погіршенням фінансового стану підприємств, зменшенням заощаджень населення. У звітному році підприємствами та організаціями за рахунок усіх джерел фінансування освоєно 233,1 млрд. грн. інвестицій в основний капітал, що на 2,6 % менше, ніж у 2007 р.

Ускладнений доступ суб'єктів економічної діяльності до фінансових ресурсів (в т. ч. й інвестиційних) та уповільнення темпів зростання реальних наявних доходів населення у 2008 р. зумовили зменшення прибутку підприємств до оподаткування та зростання негативного фінансового результату підприємств від здійснення звичайної діяльності до оподаткування. До 2008 р., а саме за аналізований період 2004–2007 рр., спостерігалась позитивна тенденція щодо зростання прибутку підприємств до оподаткування у 2,8 рази (з 51,9 млрд. грн. до 147,3 млрд. грн.). Водночас, зростання рівня збитковості підприємств у 2008 р. та, як наслідок, зростання рівня їх заборгованості, уповільнення надходжень іноземних інвестицій зумовили зниження інвестиційної активності.

Практика регулювання економічними процесами, закладеними в основних засадах фінансової політики держави на етапі розвитку вітчизняної економіки, вказує на відсутність правових засад та економічних важелів стримування негативних факторів впливу на фінансову стабільність держави.

Поряд з тим, на ефективність фінансової політики держави істотно впливає відсутність довготермінової програми розвитку економіки України з визначенням чітких пріоритетів розвитку країни. Натомість прийнято невиправдано велику кількість державних програм за окремими галузями та секторами економіки, наслідком чого стало розпорошення й без того обмежених фінансових ресурсів і зриви термінів виконання прийнятих програм.

Таким чином, як свідчать дані таблиці 1, якщо до 2008 р. намітились тенденції щодо часткової стабілізації соціально-економічного розвитку країни, то з другої половини 2008 р. – відмічено різкий його спад, що пов'язано, насамперед, із фінансової кризою, яка охопила економіку провідних країн світу й не оминула Україну. Сподівання на те, що порівняно низький рівень інтегрованості України у світові фінансові ринки може слугувати своєрідним амортизатором, буфером щодо розвитку негативних процесів, не виправдалися [7, 11]. Саме тому, надзвичайно гостро сьогодні стоїть питання протидії наслідкам фінансової кризи. Провідна роль у реалізації необхідних заходів належить державі. Зважаючи на те, що криза за своєю природою кваліфікується як фінансова, то саме фінансові інструменти економічної політики уряду повинні бути максимально задіяні.

У фахових економічних виданнях кінця 2008 – початку 2009 рр. значного поширення набули публікації стосовно вирішення проблеми подолання фінансової кризи в Україні різноманітними шляхами з використанням фінансових інструментів впливу держави на соціально-економічний розвиток суспільства. Зокрема, наголошується на ефективному використанні інструментів кредитно-грошової та фіскальної політики, їх взаємоузгодженості з метою отримання позитивного результату. Ми загалом підтримуємо таку позицію і вважаємо, що основними підходами до вирішення проблем сучасної фінансової політики держави повинні бути:

– розробка і реалізація єдиної стратегічної програми розвитку економіки країни з визначенням основних пріоритетних напрямків, реалізація яких була б незмінною незалежно від зміни політичної ситуації в країні;
– взаємоузгодженість усіх складових фінансової політики держави: бюджетної, податкової, грошово-кредитної, інвестиційно-інноваційної, соціальної, що дозволить забезпечити ефективне маневрування фінансовими ресурсами задля досягнення позитивного соціально-економічного ефекту країни;
– законодавче визначення і закріплення провідної ролі Міністерства фінансів України у розробці фінансової політики держави та розмежування повноважень інших органів державної та місцевої влади у питаннях реалізації фінансової політики;
– сприяння зростанню фінансового потенціалу, як сукупності наявних і потенційних фінансових ресурсів країни, що можуть бути мобілізовані та реалізовані фінансовою системою, завдяки ефективному використанню інструментів фінансової політики держави (доходи, видатки, податки, позики, вартість кредитів, трансферти, пільги з оподаткування, ціни, тарифи та ін.);
– орієнтація на відновлення інвестиційно-інноваційної моделі розвитку економіки України, що відповідає ринковим засадам господарювання;
– нарощення інноваційного потенціалу підприємствами шляхом підтримки розроблення інноваційних продуктів через надання грантів і пільгових кредитів;

– проведення динамічної податкової політики, зорієнтованої на своєчасне реагування на зміни в економіці, зокрема поступове зниження податкового навантаження на економіку до настання фази економічного піднесення; гнучкість вектора податкової політики регулювання і стимулювання як виробничо-бізнесової, так і соціальної спрямованості економіки;
– забезпечення поступового зміцнення довіри до банківської системи через державне гарантування вкладів населення, доступності банківських кредитів для суб'єктів підприємництва та населення в напрямку їх диференціації залежно від обсягу, мети і результативності використання;
– законодавче закріплення як провідного завдання фінансової політики – захисту вітчизняного товаровиробника на зовнішньому і внутрішньому ринках товарів і послуг;
– підвищення ефективності використання наявних в країні фінансових ресурсів, дотримання суворої звітності про цільове використання бюджетних коштів, визначення пріоритетів у їх першочерговому використанні;
– забезпечення зростання соціальних гарантій та підвищення рівня життя громадян відповідно до темпів економічного розвитку країни.

Підсумовуючи вищесказане, приходимо до таких висновків і узагальнень:

1. Фінансова політика держави – це складне багатоаспектне явище, яке в процесі свого формування і реалізації зазнає постійного впливу зовнішніх і внутрішніх чинників, дестабілізуючих факторів, зміни економіко-правового вектора соціально-економічного розвитку суспільства.

Це сукупність цілеспрямованих державних дій і заходів розподільчого і перерозподільчого характеру, які реалізуються через фінансову систему, щодо організації та використання фінансових відносин відповідно до засад соціально-економічного розвитку суспільства з метою забезпечення зростання ВВП країни і підвищення добробуту її громадян.

2. Фінансова політика є категорією надбудови щодо фінансів як базису. В основі фінансової політики лежать фінансові відносини. Фінансова політика має усі ознаки суб'єктивізму, тобто є формою свідомої діяльності певних осіб, наділених повноваженнями провадити дії та заходи у сфері розподільчих і перерозподільчих процесів в країні. Зважаючи на параметри розподільчих і перерозподільчих процесів в державі, до складових фінансової політики слід віднести: бюджетну, податкову, грошово-кредитну, інвестиційно-інноваційну, соціальну політики.

3. За аналізований період 2004 р. – середина 2008 р. намітилась тенденція до певної (порівняно з попередніми роками) стабілізації показників соціально-економічного розвитку країни. Однак з другої половини 2008 р. значний вплив на соціально-економічні процеси в Україні справила світова економічна криза. За висновками міжнародних експертів, Україна належить до десяти країн, які найбільше потерпають від наслідків економічної кризи. Саме тому, сьогодні першочерговим завданням фінансової політики держави є проведення цілеспрямованих дій та заходів з використанням різноманітних фінансових інструментів задля забезпечення економічного зростання в країні, а відтак і суспільного добробуту її громадян.

Література

1. Василик О. Д. Теорія фінансів. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 480 с.

2. Державна фінансова політика та прогнозування доходів бюджету України: Монографія / М. Я. Азаров, Ф. О. Ярошенко, Т. І. Єфименко та ін.; За ред. М. Я. Азарова. – К.: НДФІ, 2004. – 712 с.

3. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. Фінансовий словник. – Львів: Центр Європи, 1997. – 576 с.

4. Кириленко В. До питання про суть і функції фінансової політики держави // Світ фінансів. – 2007. – № 4 (13). – С. 94–99.

5. Ковальчук С. В., Форкун І. В. Фінанси: Навч. посібник. – Львів: Новий світ 2000, 2006. – 568 с.

6. Кудряшов В. П. Фінанси: Навч. посібник. – Херсон: Олді-плюс, 2002. – 352 с.

7. Мельник В. М. Фіскальна політика держави в умовах фінансової кризи // Фінанси України. – 2008. – № 11. – С. 11–17.

8. Онишко С. В., Паєнтко Т. В. Пріоритети фінансової політики у контексті розвитку економіки // Науковий вісник НУДПСУ. – 2006. – № 3 (34). – С. 54–59.

9. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія): Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2001. – 240 с.

10. Романенко О. Р. Фінанси: Підручник. – К.: Знання, 2006. – 312 с.

11. Україна в цифрах 2008 р. // www.stat.gov.ua Державний комітет статистики України.

12. Фінанси. Грошовий обіг. Кредит: Навч. посібник / За ред. Л. О. Дробозіної. – Рівне: Вертекс, 2001. – 352 с.

13. Фінанси: Навч. посібник / За ред. В. І. Оспіщева. – К.: Знання, 2006. – 415 с.

14. Фінанси у запитаннях і відповідях / За заг. ред. О. Д. Данілова. – К.: Вид. дім "Комп'ютерпрес", 2006. – 444 с.